

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Milana Procházky a soudců JUDr. Viktora Kučery a JUDr. Petra Polácha v právní věci žalobkyně: **I. K.**, roz. L., proti žalovanému: **Magistrát města Brna**, odbor vnitřních věcí, se sídlem Malinovského nám. 3, Brno, 3/5, Brno, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 31. 8. 2011, č. j. MMB/0322366/2011, spis. zn. 3221/OVV/MMB/0306452/2011/2, ve věci opravy zápisu v knize registrovaného partnerství,

t a k t o :

- I.** Rozhodnutí Magistrátu města Brna, odboru vnitřních věcí, ze dne 31. 8. 2011, č. j. MMB/0322366/2011, spis. zn. 3221/OVV/MMB/0306452/2011/2, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** žalovanému zpět k dalšímu řízení.
- II.** Žalovaný **je p o v i n e n** zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 3 000 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

Žalobkyně se podanou žalobou domáhala zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí žalovaného, kterým bylo zamítnuto její odvolání a potvrzeno napadené rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed, odbor matrika (dále jen „matriční úřad“) ze dne

21. 7. 2011, č. j. 110054511/KRIL/REG/003, spis. zn. REG011100018, kterým nebylo vyhověno žádosti žalobkyně o opravu zápisu v matriční knize podle § 50 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o matrikách“).

Konkrétně se jednalo o opravu zápisu příjmení v knize registrovaného partnerství provedeného na základě cizozemského dokladu o registrovaném partnerství, z něhož je zřejmé, že žalobkyně ve Spolkové republice Německo dne 4. 9. 2009 uzavřela partnerství s A. K. a současně v souladu s tamními právními předpisy přijala příjmení své partnerky. Matriční úřad však předmětné žádosti žalobkyně o provedení opravy, resp. zápisu tohoto jejího nového příjmení – K. – nevyhověl s tím, že žádné ustanovení zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“) ani jiný právní předpis neupravuje užívání příjmení po uzavření registrovaného partnerství na území České republiky ani při uzavření partnerství v zahraničí.

Uznání dohody o příjmení žalobkyně při uzavření partnerství ve Spolkové republice Německo tak podle názoru matričního úřadu není možné, neboť český právní řád takovou dohodu o příjmení osob vstupujících do partnerství neupravuje. To posléze potvrdil též žalovaný odvolací orgán s tím, že nastalou situaci lze řešit změnou příjmení, o čemž byla žalobkyně opakovaně informována.

II. Obsah žaloby

Žalobkyně ve své žalobě nejprve ve stručnosti zrekapitulovala skutkový stav věci, ze kterého je zřejmé, že ve Spolkové republice Německo uzavřela registrované partnerství a přijala příjmení své partnerky – K. V originálním německém dokladu o registrovaném partnerství má proto uvedeno: „I. K., rozená L.“. V této souvislosti požádala o zápis do zvláštní matriky, jež byl proveden dne 4. 2. 2010 a stejného dne byl vydán český doklad o registrovaném partnerství; v něm je však uvedeno pouze její rodné příjmení – L. Na toto příjmení jí byl vystaven též nový občanský průkaz. Žalobkyně však již několik let žije ve Spolkové republice Německo, kde je zaměstnaná a kde musí svoji situaci opakovaně vysvětlovat a dokládat, protože na všech německých úřadech je vedena pod příjmením K., což jí činí potíže (při přechodu hranic, v bance či zdravotní pojišťovně). A je jen otázkou času, kdy bude bezpodmínečně muset doložit svoji totožnost v Německu občanským průkazem a nebude jí dána možnost doložení jejího stavu dokladem o registrovaném partnerství.

Požádala proto o opravu zápisu svého příjmení v matriční knize – knize registrovaného partnerství vedené zvláštní matrikou, a to podle již jednou předloženého dokladu o registrovaném partnerství vydaného ve Spolkové republice Německo, jehož obsah nebyl jinak zpochybněn. Správní řízení v této věci bylo zahájeno až po intervenci veřejného ochránce práv (ombudsmana), avšak s negativním výsledkem, neboť její žádosti nebylo vyhověno. Podle žalobkyně přitom žalovaný nesprávně posoudil právní stránku celé věci a vůbec se nevypořádal s argumenty, které se týkají možného rozporu s evropským právem. Tento rozpor je naznačen ve zprávě veřejného ochránce práv o výsledku šetření, která je založená ve správním spise a na kterou žalobkyně ve svém odvolání odkázala.

Z hlediska platné právní úpravy pak poukázala na to, že do knihy registrovaného partnerství se dle § 28 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství zapisují mj. „jména

a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství partnerů“; obdobně i doklad o partnerství podle § 34 odst. 1 zákona o registrovaném partnerství obsahuje mj. „*jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení partnerů a jejich rodná čísla*“. V souladu s tím by tedy mělo být respektováno nové příjmení žalobkyně a jako takové by mělo být také zapsáno, resp. opraveno v příslušné matriční knize. Skutečnost, že rodné příjmení lze uvádět vedle příjmení nabytého i jiným způsobem, než manželstvím navíc žalobkyně dovozuje z metodického pokynu Ministerstva vnitra ze dne 24. 8. 2011, č. j. MV-31586-25/VS-2009, o kterém se žalovaný zmiňuje v odůvodnění napadeného rozhodnutí, byť tak činí v jiné souvislosti; žalovaný se totiž závěrem zmínil, že žalobkyně by mohla získat příjmení K. na základě žádosti o změnu příjmení, přičemž podle předmětného metodického pokynu u osob, kterým byla povolena změna příjmení, mj. právě z důvodu uzavření registrovaného partnerství, zůstává původní rodné příjmení bez toho, že by byl proveden též zápis do knihy narození, jako tomu bylo v souladu s předchozím metodickým pokynem.

Z výše uvedených důvodů tedy žalobkyně navrhla, aby krajský soud napadené rozhodnutí, jakož i jemu předcházející rozhodnutí matričního úřadu, zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

III. Vyjádření žalovaného

Žalovaný ve vyjádření k předložené žalobě setrval na svém rozhodnutí a poukázal na to, že český právní řád neupravuje dohodu o příjmení osob vstupujících do registrovaného partnerství tak, jako je tomu v případě manželství v ustanovení § 8 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“). Nemohl proto provést požadovaný zápis, resp. jeho opravu ohledně příjmení žalobkyně, které přijala po uzavření registrovaného partnerství ve Spolkové republice Německo. Automatické uznání dohody o příjmení při uzavření registrovaného partnerství v zahraničí není podle žalovaného možné, a pokud jde o pojem „*rodné příjmení*“ obsažený v § 28 a § 34 zákona o registrovaném partnerství, na něž se žalobkyně odkazuje, jedná se o příjmení osoby, která uzavřela manželství (nikoli partnerství) a u které v důsledku toho došlo ke změně příjmení – viz § 10 odst. 4 vyhlášky č. 206/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Ve vztahu k případnému rozporu s právem Evropské unie (EU) pak připustil, že argumenty veřejného ochránce práv se v napadeném rozhodnutí nezabýval. Nicméně poukázal na to, že problematika užívání jména a příjmení není předpisy EU regulována. Právní úprava této problematiky je ponechána na regulaci jednotlivým členským státům a podléhá jejich vnitrostátní úpravě. Žalovaný proto neměl jinou možnost, než rozhodnout způsobem uvedeným ve výroku napadeného rozhodnutí. Na základě toho tedy navrhl zamítnutí žaloby.

IV. Posouzení věci krajským soudem

Napadené rozhodnutí žalovaného krajský soud přezkoumal v řízení podle části třetí, hlavy II, dílu 1, § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), v mezích uplatněných žalobních bodů, ověřil přitom, zda rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti (ex offio), a vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí žalovaného správního orgánu, přičemž dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.

O žalobě krajský soud rozhodl, aniž nařizoval jednání, za podmínek vyplývajících z ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. poté, kdy účastníci řízení s tímto postupem vyslovili souhlas.

Podstatou projednávané věci je posouzení postupu žalovaného, který z pozice odvolacího orgánu potvrdil postup matričního úřadu a kterému žalobkyně vytýká nezákonnost spočívající v nesprávném právním posouzení, podle něhož nelze zapsat, resp. opravit zápis příjmení žalobkyně v knize registrovaného partnerství. Tento závěr žalovaného vychází z toho, že zákon o registrovaném partnerství ani jiný právní předpis České republiky neřeší otázku společného příjmení partnerů v případě registrovaného partnerství. Nelze proto uznat dohodu o společném příjmení v případě uzavření registrovaného partnerství ve Spolkové republice Německo, jak vyplývá z předloženého německého originálu matričního dokladu – dokladu o registrovaném partnerství. Ve výsledku se tak vlastně jedná o otázku uznání účinků cizozemského dokladu, a sice dokladu osvědčujícího osobní stav.

Dokladem osvědčujícím osobní stav je písemnost, kterou vystavuje příslušný orgán veřejné moci v případě životní události každého občana jako je narození, sňatek či úmrtí, ale též určení či změna jména např. v důsledku sňatku, rozvodu nebo registrovaného partnerství. Není tedy pochyb o tom, že i v souzené věci jde o otázku osobního stavu, tj. stavu dotčené osoby – žalobkyně, pro jejíž osobní identifikaci je základem její jméno a příjmení; jde o základní prvky totožnosti a vůbec celého soukromého života žalobkyně. Pochyby však vzbuzuje situace, kdy k některé z naznačených matričních události dojde v zahraničí, a to tím spíše, že jde-li o jméno, resp. příjmení a jeho změnu, jsou příslušná pravidla podmíněna nejrozličnějšími historickými, náboženskými, jazykovými či kulturními faktory a stát od státu se liší.

Každý stát přitom určuje právo použitelné na tuto tzv. přeshraniční situaci na základě hraničního určovatele stanoveného v jeho mezinárodním právu soukromém. Nicméně v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, není problematika registrovaného partnerství nijak upravena na rozdíl např. od otázek manželského práva, vč. vztahů mezi manželi, jež jsou upraveny tak, že: „*Osobní a majetkové vztahy manželů se řídí právem státu, jehož jsou příslušníky. Jsou-li manželé příslušníky různých států, řídí se vztahy právem československým*“ (§ 21 odst. 1). V případě rozdílné státní příslušnosti manželů je zde tedy náhradní hraniční určovatel lex fori (místo sídla soudu nebo úřadu, který vede řízení) a tyto vztahy se řídí českým právem. Podle českého práva postupoval též žalovaný, který své závěry založil dále na tom, že uzavření manželství a uzavření registrovaného partnerství jsou rozdílné právní instituty a jako takové se řídí odlišnými právními předpisy.

K tomu je potřeba poznamenat, že uzavření manželství je upraveno v zákoně o rodině, jež v § 8 stanoví tři možnosti dohody o užívání příjmení po uzavření manželství, a to buď společné příjmení jednoho ze snoubenců, nebo si každý z nich může ponechat své současné příjmení a dohodnou se, jaké příjmení ponesou společné děti, které by se případně z tohoto manželství narodily. Poslední možností je, že snoubenec, který převezme příjmení svého manžela, si na druhém místě může ponechat a uvádět i příjmení, se kterým vstoupil do manželství. To znamená, že zákon o rodině upravuje možnost uzavřít dohodu a prohlásit, že příjmení jednoho z manželů bude jejich příjmením společným. Naopak zákon o registrovaném partnerství – na rozdíl od německé právní úpravy – nic takového neupravuje (ale ani nezakazuje) a v praxi se vychází z toho, že se příjmení osob po vstupu do partnerství

nemění a každý užívá své dosavadní příjmení. A pokud jde o užívání společného příjmení, toho lze dosáhnout změnou příjmení na základě žádosti dle § 72 a násl. zákona o matrikách.

Ostatně o této možnosti byla žalobkyně opakovaně informována s tím, že takto by bylo možno vyřešit její situaci, což ovšem odmítla. V odvolání v této souvislosti uvedla, že to pro ni nepřichází v úvahu, neboť by se jí změnilo příjmení od narození, a to by pro ni znamenalo vyjádření neúcty k jejím rodičům a celé původní rodině. Tomuto postoji žalobkyně lze z lidského hlediska jistě rozumět, jakkoli je již dnes v § 73a zákoně o matrikách – v návaznosti na novelu provedenou zákonem č. 167/2012 Sb. – jasně stanoveno, že: *„U fyzických osob, které změnilly osobní stav a kterým byla povolena změna rodného příjmení, se povolená změna příjmení zapisuje v knize manželství nebo v knize partnerství, popřípadě v knize úmrtí v zápise úmrtí zemřelého manžela, popřípadě partnera“*. To znamená, že změna příjmení se neprovede v knize narození, jak se obává žalobkyně, a v matričních dokladech zůstane zachována jedinečná vazba identické osoby, přestože je nositelem více příjmení. V době rozhodování žalovaného však taková právní úprava nebyla a podle předchozí praxe se zápisy změny příjmení do knihy narození prováděly, o čemž svědčí nejen metodický pokyn Ministerstva vnitra ze dne 24. 8. 2011, č. j. MV-31586-25/VS-2009, který tuto praxi změnil, ale i příslušné přechodné ustanovení k citované novele zákona o matrikách, jež stanoví zpětně možnost provedení opravy matričního zápisu v knize narození a vydání nového rodného listu, na němž bude uvedeno původní rodné příjmení před povolenou změnou.

Je proto pochopitelné, proč žalobkyně nepřistoupila na nabízenou změnu příjmení, stejně jako je pochopitelné to, jaké problémy pro ni znamenalo, že české správní orgány neuznaly přijetí příjmení její partnerky po vstupu do registrovaného partnerství podle německých pravidel – viz výše v žalobě naznačené problémy běžného života plynoucí z toho, že žalobkyně je identifikována rozdílně podle toho, zda se nachází ve Spolkové republice Německo – kde je K. nebo v České republice – kde je L.

Stálost osobního stavu ani jeho kontinuita tak v případě žalobkyně není zaručena a může být zdrojem objektivních obtíží zejména ve Spolkové republice Německo, což může velmi významně ovlivnit využití jejího práva volného pohybu a pobytu. Žalobkyně totiž přijala příjmení své partnerky v souladu s právním řádem členské země Evropské unie, na jejímž území také žije a jednoznačně jí tak v tomto ohledu svědčí právě zmíněné právo volného pohybu a pobytu. Uvedené právo je jedním ze základních práv Evropské unie, které umožňuje mobilitu evropských občanů. Je zakotveno v primárním právu, konkrétně v čl. 21 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), podle něhož má každý unijní občan právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Tuto evropskou dimenzi posuzovaného případu však žalovaný zcela pominul, což potvrdil též ve svém vyjádření k žalobě, podle něhož problematika užívání jména a příjmení není právními předpisy Evropské unie regulována. Totéž uvedl i v odůvodnění napadeného rozhodnutí s tím, že daná problematika je ponechána jednotlivým členským státům a že je všeobecně známo, že právní předpisy členských států Evropské unie se od sebe liší. To samozřejmě platí a jsou to skutečně členské státy, které jsou příslušné k určení pravidel upravujících jméno a příjmení osob. Při výkonu této své pravomoci však musí dodržovat právo Evropské unie, ledaže by se jednalo o vnitrostátní situaci, která nemá k právu Evropské unie žádnou vazbu, jak je zřejmé z relevantní judikatury Soudní dvora Evropské unie; k tomu srov. rozsudek ze dne 30. 3. 1993 ve věci Konstantidis, C-168/91, rozsudek ze dne 2. 10. 2003

ve věci Garcia Avello, C-148/02, a zejména rozsudek velkého senátu ze dne 14. 10. 2008 ve věci Grunkin a Paul, C 353/06, vše dostupné z <http://curia.europa.eu>.

Zmíněný vztah či vazba k evropskému právu je přitom dána tehdy, kdy státní příslušníci jednoho členského státu legálně pobývají v jiném členském státě. Za takových okolností se v zásadě mohou opírat, pokud jde o členský stát jejich státní příslušnosti, o taková práva vyplývající ze SFEU, jako právo nebýt diskriminován na základě státní příslušnosti (čl. 18, bývalý čl. 12 Smlouvy o ES) a již zmíněné právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států a právo na svobodu usazování (čl. 21, bývalý čl. 18 Smlouvy o ES).

Jinými slovy – je třeba respektovat právo občana svobodně se pohybovat a pobývat v Evropské unii a nebýt přitom diskriminován, což platí i pro nyní posuzovanou věc, o jejíž vazbě k právu Evropské unie nemůže být pochyb. Žalobkyně pobývá na území jiného členského státu EU a její pobyt mohou provázet a v mnoha ohledech již provází objektivní obtíže v každodenním veřejném i soukromém životě (při jednání v bance, ve zdravotní pojišťovně, při přechodu hranic atd.), kdy je třeba prokázání totožnosti a kdy rozdíl v příjmeních může vyvolávat pochybnosti o totožnosti nebo pravosti předkládaných dokladů či údajů v nich uvedených. V podrobnostech lze odkázat na poslední ze shora citovaných rozsudků ve věci G. a P., který překážku volného pohybu pramenící z naznačených potíží podrobně popsal a rozebral v bodech 23 až 29 s tím, že tato překážka by mohla obstát pouze tehdy, kdyby se zakládala na objektivních důvodech a byla přiměřená ve vztahu k legitimně sledovanému cíli.

Z těchto závěrů je tedy třeba vycházet a aplikovat je *mutatis mutandis* na všechny případy, kdy je zde vazba k právu EU – vysvětlená výše – a kdy členský stát odmítl na základě vnitrostátního práva uznat příjmení svého občana, určené a zapsané podle práva druhého členského státu. To se však v daném případě nestalo a matriční úřad potažmo žalovaný nesprávně, resp. nezákonně vycházel pouze z vnitrostátního práva, ačkoli byl povinen se přímo a samostatně zabývat též právem EU, jakož i relevantní judikaturou Soudního dvora EU (a v případě zjištěného rozporu neaplikovat vnitrostátní právní úpravu).

Na tuto skutečnost byl matriční úřad navíc upozorněn i veřejným ochráncem práv ve zprávě o výsledku šetření ze dne 20. 5. 2011, sp. zn. 5108/2010/VOP/MV. Přesto ovšem postupoval pouze podle vnitrostátních předpisů, jakkoli je jasné, že po přistoupení České republiky k Evropské unii již nelze setrvávat na tom, že zákonnost jednání správních orgánů zahrnuje jenom zákonnost vnitrostátní. Ostatně i s odkazem na odbornou literaturu lze poznamenat, že: „*Z členství v Evropské unii a propojení obou právních řádů plyne, že jak okruh pramenů práva, tak okruh právního rámce jednání orgánů členských států se rozšiřují. Samotný pojem zákonnosti tak nemůže nadále znamenat pouhý odkaz na český zákon; přibyl k němu také odkaz na prameny práva Unie a jejich zohledňování za podmínek tímto právním rádem předvídaným*“; viz Bobek, M., Bříza, P., Komárek, J.: Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 502.

Žalovaný tak nemohl vydat napadené rozhodnutí, aniž by se důkladně vypořádal s výše uvedeným evropským právem a předestřel existenci opravdu objektivních důvodů, pro které odmítl, aby žalobkyně užívala i v České republice příjmení K., které přijala ve Spolkové republice Německo. Pouze pro příklad je možno opět s odkazem na evropskou judikaturu uvést, že jako odůvodněné a souladné s evropským právem bylo Soudním dvorem EU shledáno odmítnutí orgánu členského státu uznat příjmení obsahující šlechtický titul.

Důvodem bylo to, že zde jde o zajištění dodržování rovnosti občanů, jejímž provedením je rakouský zákon o zrušení šlechtictví; viz rozsudek ze dne 22. 12. 2010 ve věci Sayn-Wittgenstein, C-208/09, <http://curia.europa.eu>.

V případě žalobkyně se ovšem nejedná o přijetí se šlechtickým titulem, nýbrž o obyčejné, standardní německé příjmení K. (česky U.), jež je třeba zapsat, resp. opravit v knize registrovaného partnerství, ledaže by zde skutečně existoval nějaký závažný objektivní důvod související s veřejným pořádkem, který by tomu bránil. S ohledem na nabízenou možnost změny příjmení na K. lze ovšem o nějakém takovém důvodu významně pochybovat. Pokud by tady takový důvod byl, těžko by matriční úřad i žalovaný žalobkyni opakovaně informovaly o možnosti změny příjmení. A to tím spíš, že změna příjmení je v souladu s § 72 odst. 1 a 2 zákona o matrikách možná jen na základě žádosti a musí pro ni existovat vážný důvod (příp. musí jít o příjmení hanlivé nebo směšné, což není případ žalobkyně).

V. Shrnutí a závěr

Ve světle všech výše uvedených skutečností lze tedy shrnout, že žalovaný pochybil, pokud pominul primární právo EU, včetně relevantní judikatury Soudního dvora EU, a zamítl odvolání žalobkyně pouze s odkazem na vnitrostátní právo bez toho, že by se jakkoli zabýval obtížemi žalobkyně představujícími překážku volného pohybu v rámci EU, kterou je možno akceptovat pouze za předpokladu, že by k tomu byly dány dostatečně objektivní důvody. Žádné takové důvody však žalovaný neuvedl, a proto jeho rozhodnutí nemůže obstát.

Na základě toho krajský soud napadené rozhodnutí žalovaného zrušil pro jeho nezákonnost podle § 78 odst. 1 s. ř. s.; současně podle § 78 odst. 4 s. ř. s. rozhodl, že se věc vrací k dalšímu řízení žalovanému, v němž je vázán shora vysloveným právním názorem.

VI. Náklady řízení

O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl dle § 60 odst. 1 s. ř. s., neboť žalobkyně měla ve věci plný úspěch, a přísluší jí proto právo na náhradu nákladů řízení před krajským soudem, které důvodně vynaložila proti žalovanému, který ve věci úspěch neměl. Za účelně vynaložené náklady vzal krajský soud zaplacený soudní poplatek ve výši 3 000 Kč; tuto částku je žalovaný povinen zaplatit žalobkyni do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 28. 11. 2013

Mgr. Milan Procházka
předseda senátu